

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298 7033

Міністру юстиції України
Денису МАЛЮСЬЦІ

Офіс Генерального прокурора
(до відома)

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань

та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19-1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, виявлено порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності державної установи «Криворізька виправна колонія (№ 80)» (далі – ВК, Установа), у якій на час відвідування НППМ утримувались 1077 осіб.

Під час здійснення 28 квітня 2023 року відвідування ВК, як місця несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму, виявлено порушення прав людини та суттєві недоліки у діяльності Установи, що потребують вжиття невідкладних заходів реагування.

Відвідування Установи групою НППМ пов'язане із проведенням 25.04.2023 обшуків у відділеннях соціально-психологічної служби № 1, 7, 12, 13 та камерному приміщенні № 3 дільниці посиленого контролю, після яких в Установі мали місце самогубства засудженого [REDACTED] 26.04.2023 у дільниці посиленого контролю та засудженого [REDACTED] 27.04.2023 у дільниці карантину, діагностики та розподілу.

Встановлено, що обшуки в Установі проведено за клопотанням слідчого Слідчого управління Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області Коваліхіна Є.Ю., погодженого з прокурором відділу Дніпропетровської обласної прокуратури Ковалем І., відповідно до Ухвал

слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровськ Бельченко Л.А.

Обшуки проводилися працівниками Управління стратегічних розслідувань в Дніпропетровській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, Слідчого управління Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області, Південно-Східного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України, воєнізованого формування «ЦИКЛОН» Південно-Східного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України, полку поліції особливого призначення Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області та оперативного відділу Установи.

Загалом до участі у заходах залучено близько 120 осіб.

Прохід на територію Установи здійснювався через КПП з пропуску транспортних засобів та пішохідне КПП.

Згідно записів в обліковій документації, 25.04.2023 через КПП з пропуску транспортних засобів до Установи увійшло 22 особи з метою проведення слідчих дій, через пішохідне КПП – ще 5 осіб. Усі інші особи, які були задіяні у обшукових заходах, не були обліковані при вході до Установи.

У відділеннях соціально-психологічної служби, де проводилися обшуки, засуджених змушували лягти на підлогу лицем униз і знаходитися у такому положенні без руху під час проведення обшуку.

Загалом особи, які проводили обшук, прибули в Установу о 6 годині, вибули з Установи о 11 годині. Зі слів засуджених, вони перебували понад 4 години без руху на бетонній підлозі.

Вивченням записів з камер відеореєстраторів встановлено, що такі дії осіб, які проводили обшуки, супроводжувалися гучним принизливим вигукуванням та нецензурними висловлюваннями. Вихід до туалету засудженим було заборонено.

Слід зазначити, що такі дії, з огляду на Доповідь Уряду України за наслідками візиту до України Європейського Комітету із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (КЗК) 4 - 13 серпня 2020 року, можуть бути визнані анахронічними та такими, що принижують гідність практиками.

Окрім цього, статтею 28 Конституції України кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на

повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

У ході опитування деякі засуджені скаржилися на застосування до них фізичної сили з боку осіб, які проводили обшуки, та демонстрували учасникам групи НПМ садна та синці.

З усних пояснень засуджених ідентифікувати осіб, які застосовували фізичну силу, не вбачається можливим з огляду на відсутність у цих осіб знаків розрізнення.

У подальшому, цього ж дня, повідомлено про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень шістьом засудженим Установи, чотирьом за вчинення правопорушення, передбаченого статтею 255-1 Кримінального кодексу України (встановлення або поширення злочинного впливу) та двом за вчинення правопорушення, передбаченого статтею 307 Кримінального кодексу України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів).

Окрім цього, 26.04.2023 близько 9 години у камерному приміщенні № 3 дільниці посиленого контролю було виявлено засудженого [REDACTED] 1984 року народження, підвішеним за шию, без ознак життя.

Зі слів працівників Установи, [REDACTED] використав саморобну мотузку, закріпивши її за умовний карниз біля вікна.

Наступного дня, 27.04.2023 близько 2 години у дільниці карантину, діагностики та розподілу виявлено засудженого [REDACTED] 2001 року народження, за побутовим приміщенням підвішеним за шию, без ознак життя.

Зазначені випадки смертей засуджених адміністрацією Установи попередньо кваліфікуються як самогубства. На даний час проводяться службові розслідування.

Загалом в Установі у 2023 році засудженими вчинено 4 випадки самогубств, що свідчить про неспроможність адміністрації Установи належним чином реалізувати право засудженого на життя, визначене статтею 27 Конституції України.

Водночас у ході відвідування Установи групою НПМ виявлено ряд порушень.

Незважаючи на те, що Європейський комітет з питань запобігання катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність поводження чи покарання (ЄКПТ) постійно наголошує у своїх доповідях на необхідності боротьби із негативним впливом неформальної тюремної ієрархії, моніторинговою групою НПМ встановлено існуючу в Установі практику сегрегації та стигматизації засуджених, що виражається у належності деяких засуджених до особливо вразливої категорії засуджених.

Так, у медичній частині Установи, на одних із дверей до вбиральні, міститься напис, що свідчить про існуючу практику сегрегації та стигматизації засуджених.

У ході опитування, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування встановлено, що даним приміщенням вбиральні можуть користуватися виключно засуджені, яких віднесено до категорії «соціально-занедбаних» або «відторгнутих загалом».

Окрім цього, у їдальні Установи встановлено окремі столи для харчування осіб, віднесених до цієї категорії засуджених.

У ході спілкування із зазначеною категорією засуджених також встановлено, що на них покладається обов'язок прибирати вбиральні, вони постійно зазнають утисків та насмішок з боку інших засуджених.

Окрім насильства, засуджені зазнають сегрегації, принизливих практик і жорстокого поводження у повсякденному житті, а також піддаються підвищеному ризику насильства між засудженими.

Наведене є очевидною дискримінацією, коли група осіб, які перебувають в Установі, зазнають неприпустимих обмежень у визнанні, реалізації та користуванні загально визнаним основоположним правом на повагу до своєї людської гідності.

Незважаючи на те, що з 2015 року у нормативно-правових документах відсутня норма, яка визначала можливість фіксації до стін ліжок у приміщеннях ДІЗО на денний час, в Установі збереглися засоби для такої фіксації, що створює умови для можливих зловживань з боку адміністрації Установи.

У ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, встановлено, що адміністрація Установи продовжує практику фіксації ліжок на денний час.

У дільниці карантину, діагностики та розподілу порушується право на приватність. У відвіданих житлових приміщеннях ліжка розміщуються впритул одне до одного, що позбавляє засуджених такого права.

Лазне-пральне обслуговування засуджених здійснюється із порушенням правила 19.3 Європейських пенітенціарних правил через відсутність на душових кабінах шторок.

Окрім цього, у приміщенні роздягальні належним чином не обладнане місце фельдшера медичної частини, що передбачено пунктом 3.11. Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5.

У санвузлах та кімнатах для вмивання гуртожитків відділень соціально-психологічної служби відмічається надмірна вологість, не забезпечено належне природне та штучне освітлення, сантехнічне обладнання, туалетні кабінки в неналежному санітарному стані.

При відвідуванні гуртожитків відділень соціально-психологічної служби встановлено, що умови проживання засуджених у деяких з них є вкрай

незадовільними, належна вентиляція відсутня, в результаті чого на стінах та вікнах наявні пліснява та грибок.

У порушення вимог пункту 13.1 Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення виправної колонії середнього рівня безпеки, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 у ідальні Установи відсутня гардеробна, що призводить до того, що засуджені змушені приймати їжу у верхньому одязі.

Під час відвідування до Установи виявлено небезпечний стан електричних мереж у пральні та житлових секціях соціально-психологічної служби, що становить небезпеку для життя та здоров'я засуджених та є порушенням вимог Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417.

Зокрема, розетки та інші прилади, якими користуються засуджені, перебувають у незадовільному стані, електродроти оголені, що може призвести до ураження засуджених електричним струмом та становить загрозу для життя та здоров'я утримуваних осіб й персоналу.

Також недостатньо заходів вживається адміністрацією Установи щодо перекриття каналів надходження заборонених предметів, які можуть використовуватися засудженими для вчинення злочинів.

Здебільшого заборонені предмети вилучаються у зоні, що охороняється, а не під час їх потрапляння до ВК.

Так, у 2023 році у зоні, що охороняється, було вилучено 147 літрів спиртних напоїв, 0,1131 грам наркотичних речовин, а при спробі доставки такі заборонені предмети не вилучалися взагалі.

Під час обходу та особистого спілкування із засудженими до представників групи НПМ надходили звернення щодо відсутності у вільному доступі Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань та інших нормативно-правових документів, що унеможлиблює ознайомлення засуджених з їх правами, порядком та умовами відбування покарання та може розцінюватися як порушення їх прав на інформацію.

Окрім цього, на час відвідування в Установі перебувало 18 осіб зі статусом громадяни інших держав, однак у порушення вимог пункту 6 Розділу II Правил основні права та обов'язки засуджених додатково не перекладені офіційними мовами Організації Об'єднаних Націй та не розміщені на інформаційних стендах у відділеннях соціально-психологічної служби.

У ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування встановлено, що адміністрація Установи працює засуджених на посадах працівників відділення господарчого обслуговування без оплати праці.

Так, у ідальні Установи працює 36 засуджених, з них отримують заробітну плату лише 8 осіб, решта працює відповідно до пункту 5 статті 118 Кримінально-виконавчого кодексу України без оплати праці. У банно-

пральному комплексі загалом працює 5 засуджених, з них отримують заробітну плату лише 2 осіб.

Зі слів засуджених, робочий день таких працівників в годинному вимірі не відрізняється від тих працівників, які за свою роботу отримують заробітну плату.

Таким чином, період працевлаштування у Установі не буде включено до стажу роботи засудженого, який відповідно до статті 12 Закону України «Про пенсійне забезпечення» має бути не менше 25 років для призначення пенсій за віком.

З боку першого заступника начальника Установи підполковника внутрішньої служби Міщенко Д.В. створювалися умови, за яких представники групи НПМ були позбавлені права на ознайомлення з документами, у тому числі тими, що містять інформацію з обмеженим доступом, та отримання їх копій (пункт 5 статті 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»).

Зокрема, зазначений працівник зазначав, що не може надати можливість представникам групи НПМ ознайомитися з документами через заборону, накладену працівниками Південно-Східного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України.

Після роз'яснень положень Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» про виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання групі НПМ в частині права на ознайомлення з документами, у тому числі тими, що містять інформацію з обмеженим доступом, та отримання їх копій, адміністрація Установи сприяла ознайомленню з документами та отримання їх копій.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу Установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених порушень, зокрема:

1.1. Забезпечити дотримання встановленої норми площі з розрахунку для однієї засудженої особи згідно вимогам статті 115 Кримінально-виконавчого Кодексу (Далі – КВК), правила 10 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями та пункту 18.1 Європейських пенітенціарних правил;

1.2. Привести побутові умови засуджених у відповідність до вимог частини 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України, правил 19, 20, 21 Європейських пенітенціарних правил (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць) (далі – ЄПП) та Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі – Правила). Зокрема, провести поточні ремонтні роботи у санвузлах та кімнатах для умивання гуртожитків відділень соціально-психологічної служби та гуртожитках відділень соціально-психологічної служби;

1.3. Вжити додаткових організаційно-практичних заходів в напрямку попередження і профілактики самогубств серед засуджених;

1.4. Провести службове розслідування щодо правомірності дій працівників, які були залучені під час проведення обшукових заходів;

1.5. Здійснити заходи щодо боротьби із негативним впливом неформальної тюремної ієрархії, припинити практику допущення стигматизації та дискримінації засуджених;

1.6. Ліквідувати засоби для фіксації до стін ліжок у приміщеннях ДІЗО, які не передбачені нормами чинного законодавства;

1.7. Забезпечити дотримання прав засуджених на приватність та особистий простір, що передбачено правилом 18.1 ЄПП;

1.8. Обладнати приміщення роздягальні місцем фельдшера медичної частини, що передбачено пунктом 3.11. Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5;

1.9. Обладнати гардеробну у їдальні Установи відповідно до вимог пункту 13.1 Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення виправної колонії середнього рівня безпеки, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5;

1.10. Забезпечити дотримання вимог Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417;

1.11. Вжити заходів щодо перекриття каналів надходження заборонених предметів, які можуть використовуватися засудженими для вчинення злочинів;

1.12. Здійснити заходи щодо працевлаштування засуджених відповідно до норм Кодексу законів про працю;

1.13. Перекласти основні права та обов'язки засуджених додатково офіційними мовами Організації Об'єднаних Націй та розмістити на

інформаційних стендах у відділеннях соціально-психологічної служби згідно з пунктом 6 Розділу II Правил.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

3. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: Звіт за результатами відвідування державної установи «Криворізька виправна колонія (№ 80)» на 12 арк.

Уповноважений

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Паршакова О. (050)-967-95-51

